

УДК 338.45:66

О. М. Вознюк,

здобувач кафедри менеджменту, маркетингу та управління проектами, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА ВИРОБІВ З ГУМИ ТА ПЛАСТМАСИ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті описано стан галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси в Україні за 2001-2010 роки, зазначено основні проблеми розвитку галузі, вказано на фактори інвестиційної привабливості виробництва гумових та пластмасових виробів. Відмічено, що перед державою постає проблема регулювання процесом інвестування галузі з урахуванням комерційних пріоритетів підприємств та соціально-екологічних потреб країни.

Annotation. In the article the state of production of rubber and plastic parts in Ukraine in 2001 – 2010 is described as well as defined the main problems of industry development, indicated all factors of investment attraction of rubber and plastic parts production. It is noted also that the state faces the problem of regulating the process of industry investing taking into consideration the commercial priorities of enterprises as well as social and environmental needs of the country.

Ключові слова. Галузь виробництва виробів з гуми та пластмаси, полімерні матеріали, хімічне виробництво, індекси виробництва, обсяги виробництва, інвестиційна привабливість.

Вступ. Галузь виробництва виробів з гуми та пластмаси все більше набуває ознак важливої галузі індустрії. Полімери застосовуються практично в усіх напрямках матеріального виробництва й невиробничої сфери. Стабільно зростає попит на готові вироби з полімерних матеріалів з боку найважливіших галузей-споживачів: будівництва, транспорту, сільського господарства, медицини та ін. В загальносвітовому масштабі для всієї промисловості полімерних виробів характерні випереджальні темпи розвитку, швидке впровадження у виробництво досягнень науки й техніки, постійне відновлення асортименту продукції, що випускається.

Перспективність розвитку галузі виробництва виробів з гуми й пластмаси в Україні обумовлена наявністю інтелектуального, виробничого та трудового потенціалів, важливістю вирішення завдань із забезпечення необхідного рівня економічної безпеки країни, зайнятості працездатного населення. Як будь-яке хімічне виробництво, зазначена галузь є екологічно небезпечною. Одним із вагомих факторів інвестиційної привабливості, яка є запорукою ефективного економічного розвитку, постають існуючі невисокі екологічні стандарти, завдяки яким розвинені країни схильні розміщувати і розвивати виробництво хімічних товарів в Україні. Перед державою постає проблема регулювання процесом інвестування галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси з урахуванням комерційних пріоритетів підприємств галузі та соціально-екологічних потреб країни.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питанням розвитку полімерної промисловості загалом та виробництва виробів з пластмаси присвячено роботи закордонних авторів: Євтушенко Є.В. [1, 2], Брагінського О.Б. [3], Федоренко Н.П. та інших. Роботи вітчизняних науковців майже не торкаються проблематики діяльності полімерної промисловості в цілому та галузі виробництва виробів з гуми й пластмаси як складової. Огляд стану галузі часто обмежується статистичним звітом. Невирішеними залишаються питання стосовно постановки та розв'язання проблем галузі, визначення факторів її інвестиційної привабливості та перспектив подальшого розвитку.

Постановка задачі. Метою даної статті є визначення основних тенденцій розвитку галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси та обґрунтування необхідності державного регулювання процесом інвестування в даному напрямку промисловості.

Для досягнення зазначеної мети ставилися наступні завдання:

- провести аналіз розвитку галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси за 2001 – 2010 рр.;
- зазначити особливості підприємств виробництва гумових та пластмасових виробів;
- вказати основні проблеми галузі;
- визначити фактори інвестиційної привабливості виробництва гумових та пластмасових виробів.

Результати. Українська хімічна промисловість є експортно-орієнтованою. Основними експортними продуктами являються мінеральні добрива й неорганічна хімія, основними імпортними продуктами - полімери та пластмаси (46 % імпорту у 2007 році). В споживанні хімічної продукції товари групи «полімери і пластмаси» займають трохи менше половини ринку хімічної продукції (42 - 43 % у 2007 році). Це найдинамічніше зростаюча група хімічних товарів [4].

В Україні недостатньо освоєних власних запасів нафти, що позначилося на відсутності сировини для нафтохімічного виробництва, виробництва пластмас і полімерів. Як наслідок, темпи зростання виробництва полімерної продукції значно менші темпів зростання імпорту полімерів і пластмас.

Хоча власне виробництво полімерів поки менш привабливе, ніж імпорт, попит на полімери зростає в арифметичній прогресії. Переробкою полімерів в пластмасу в Україні займаються сотні компаній. На рис. 1 показано динаміку зміни показників виробництва продукції галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси за 2001 – 2010 роки [4, 5, 6].

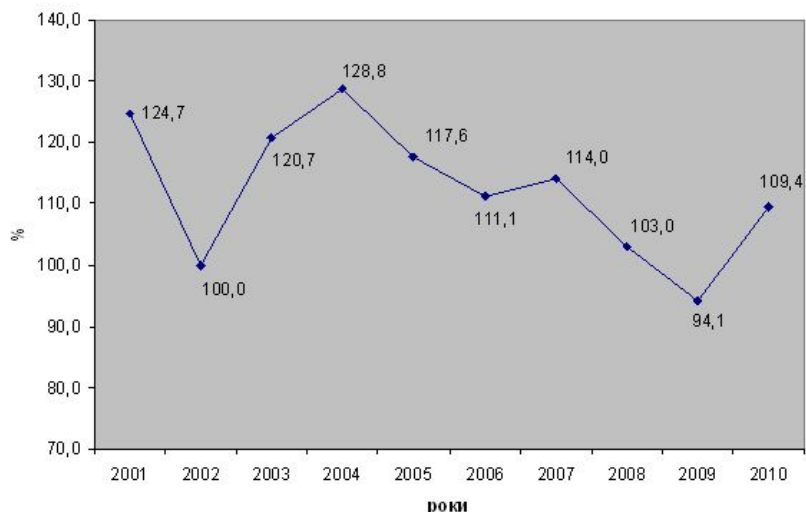

Рис. 1. Індекси виробництва гумових та пластмасових виробів у 2001 – 2010 роках

Згідно рис. 1. найбільший індекс виробництва гумових та пластмасових виробів приходився станом на 2004 рік і становив 128,8 %. Стрімкий спад виробництва відзначається у 2008 – 2009 роках. У жовтні-листопаді 2008 року на світовому ринку хімічної та нафтохімічної продукції активізувалося ланцюгове скорочення попиту на товарну продукцію, у багатьох сегментах поглибилася фінансово-товарна криза, дестабілізувалася цінова кон'юнктура, знизився рівень та обсяги укладення контрактів на поставки продукції тощо. Вперше за останні роки відбувся обвальний спад обсягів випуску гумових та пластмасових виробів, який обумовлений зниженням платоспроможного попиту, «валютними» ускладненнями (нестабільність та непрогнозованість валютного курсу гривні) у сфері імпорتنих закупівель сировини та напівсировини. Рівень завантаження виробничих потужностей у сфері перероблення в цілому знизився до 60%. Частина підприємств-товаровиробників з усталеними довготривалими збутовими зв'язками, значними накопиченими товарними запасами сировини та високим рівнем конкурентоспроможності продукції спромоглися зберегти у листопаді-грудні 2008 року стабільний рівень завантаження виробничих потужностей та обсягів реалізації.

Через випереджувальний ріст збитковості підприємств у виробництві гумових та пластмасових виробів, на кінець 2008 року в даному сегменті утворився від'ємний фінансовий результат, який склав 1,03 млрд. грн. Близько 41 % підприємств закінчили рік зі збитком. Сумарний прибуток підприємств, що виробляють гумові та пластмасові вироби, за підсумками 2008 року становив лише 320,7 млн. грн. і майже в три рази був нижчим від сумарного збитку [4].

Індекси виробництва у листопаді 2009 року порівняно із листопадом 2008 року склали у виробництві гумових та пластмасових виробів 103,1 %. По більшості основних видів продукції у січні-листопаді 2009 року зафіксовано зменшення обсягів виробництва порівняно із аналогічним періодом минулого року, проте практично по всіх видах продукції падіння уповільнилось. В цілому протягом січня-листопада 2009 року зберігалось зменшення обсягів виробництва порівняно із аналогічним періодом 2008 року.

За даними Дежкомстату у січні-квітні 2010 року порівняно з відповідним періодом минулого року виробництво промислової продукції збільшилось на 12,6 %. Приріст продукції одержано у більшості основних видів діяльності. За підсумками роботи хімічних підприємств обсяги виробництва основних видів продукції за 4 місяці 2010 року становлять 123,8 %. Динаміку зміни обсягів виробництва хімічної промисловості наведено на рис. 2 [6].

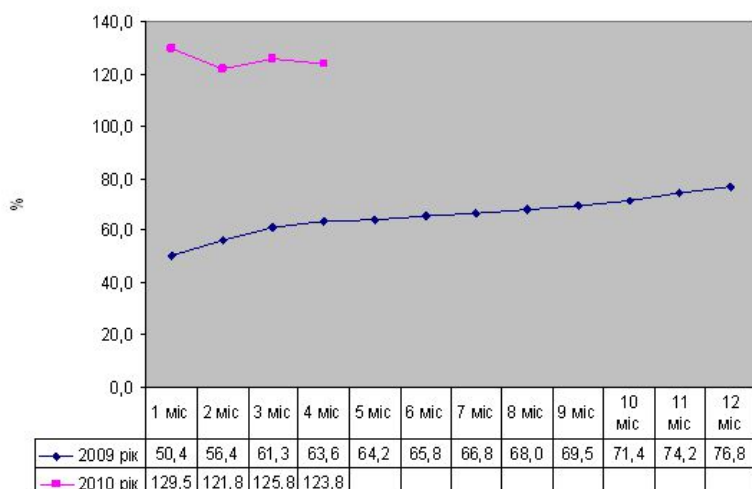

Рис. 2. Динаміка індексів росту/падіння обсягів виробництва хімічної промисловості за 2009 – 2010 роки

Обсяги виробництва хімічної промисловості у 2010 році збільшилися. Динаміку зміни індексів виробництва продукції з гуми та пластмаси у порівнянні виробництвом усієї хімічної продукції наведено в таблиці 1 [6].

Таблиця 1. Динаміка зміни обсягів виробництва хімічної продукції

Види економічної діяльності	Індекси промислової продукції, у %		
	Квітень 2010р. до березня 2010р.	Квітень 2010р. до квітня 2009р.	січень-квітень 2010р. до січня-квітня 2009р.
Хімічна та нафтохімічна промисловість	94,0	117,3	123,8
Хімічне виробництво	91,2	120,4	127,7
Виробництво гумових та пластмасових виробів:	105,9	107,7	109,4
виробництво гумових виробів	110,3	115,3	127,8
виробництво пластмасових виробів	99,4	109,2	92,8

Як видно з таблиці, відбувається збільшення значень індексів промислової продукції, проте слід враховувати, що показники 2009 року отримані в наслідок порівняння з дуже низькими результатами 2008 року. Однозначно можна зазначити, що ситуація в промисловості трохи стабілізувалася.

Динаміку зміни відпускних цін на продукцію галузі показано на рис. 3 [4, 5].

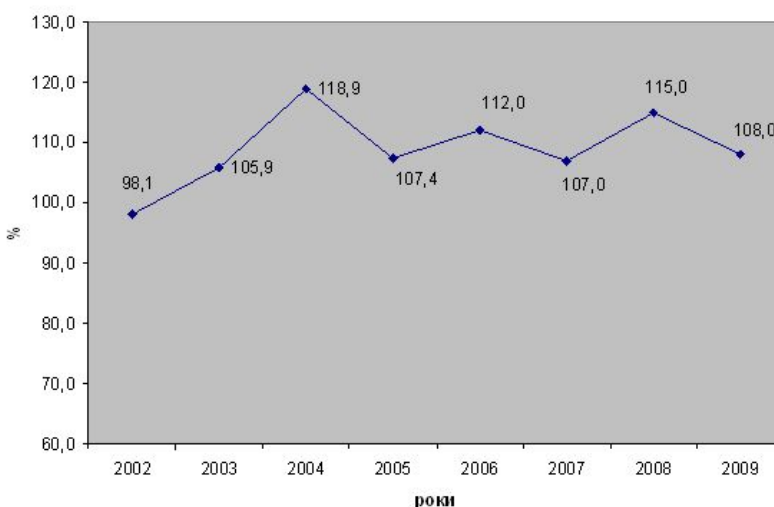

Рис. 3. Динаміка відпускних цін на продукцію галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси за 2002 – 2009 роки

Як видно, за період 2008 – 2009 років ціни мали тенденцію до зниження не дивлячись на те, що вартість імпортової сировини зростала. Відповідно, собівартість продукції збільшувалася. За умови запровадження підприємствами режиму жорсткого бюджетування та мінімізації поточних виробничих та невиробничих витрат можливе часткове зниження собівартості продукції та утримання прийнятного лагу між собівартістю та цінами на внутрішньому та світовому ринках.

З метою виявлення основних проблем галузі, що мають місце на сьогоднішній день, доцільно зазначити особливості стану підприємств, головними з яких є:

- наявність потужного виробничого та інтелектуального потенціалів, сформованих на базі діяльності підприємств за часів СРСР;
- поряд з використанням застарілого обладнання облаштування підприємств галузі досить дорогими та сучасними виробничими лініями, значна частина яких характеризується швидким моральним зносом;
- споживання електроенергії як головного енергоносія для роботи обладнання;
- використання значної частини імпортової сировини. Вартість сировини має вирішальне значення, її частка в собівартості готової продукції коливається від 45 до 90%.

Важливими проблемами галузі є:

- технічне переозброєння підприємств, зменшення диспропорцій у структурі їх виробничого апарату, поліпшення організації виробництва на основі впровадження маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних технологій.
- ускладнення фінансового стану галузі, що обумовлено зростанням цін на енергоносії, сировину, зменшенням обсягів виробництва та погіршенням цінової кон'юнктури на кінцеву продукцію.

Для успішного функціонування підприємства галузі потребують залучення інвестицій. На початок 2010 року обсяг інвестицій має край нестійкий характер та характеризується вибірковістю. Проте, обсяг інвестицій в основний капітал в 2007 році був одним із найбільших за останні декілька років, що свідчить про намагання власників та керівників підприємств прискорити процес технічної та технологічної модернізації діючих виробництв. Динаміку інвестицій в основний капітал галузі виробництва гумових та пластмасових виробів показано на рис. 4 [4].

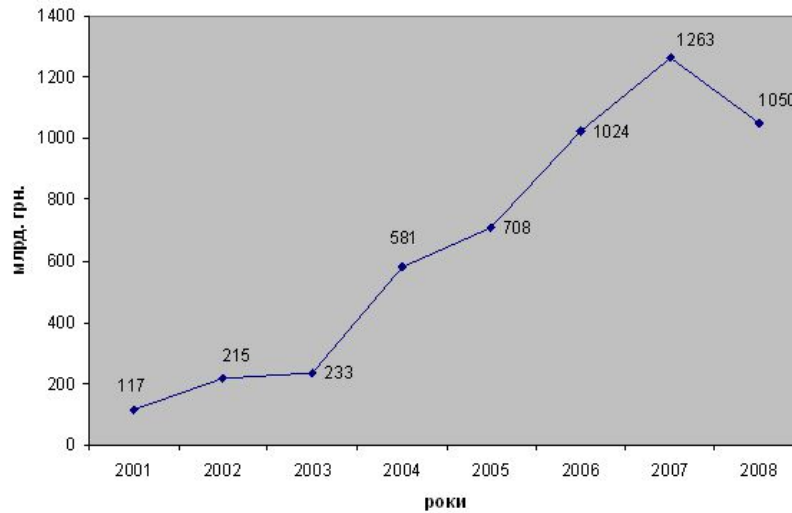

Рис. 4. Інвестиції в основний капітал галузі виробництва гумових та пластмасових виробів в 2001 – 2008 роках

За графіком чітко прослідковується тенденція до зростання обсягу інвестицій з 2001 по 2007 роки, що доводить перспективність розвитку галузі. Загальну картину інвестицій в основний капітал всього хімічного комплексу в 2008 році показано на рис. 5 [4].

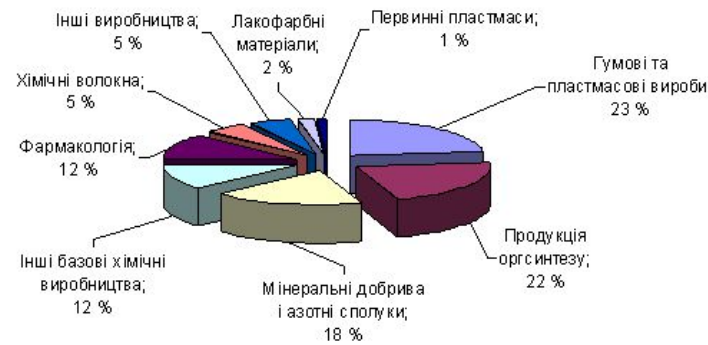

Рис. 5. Структура інвестицій в основний капітал хімічного комплексу України в 2008 році

Слід відзначити, що в 2008 році виробництва гумових та пластмасових виробів отримали 23 % капіталовкладень у загальній структурі інвестувань в хімічний комплекс України.

Фактори, що перешкоджають розкриттю інвестиційної привабливості галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси, наведено на рис. 6.

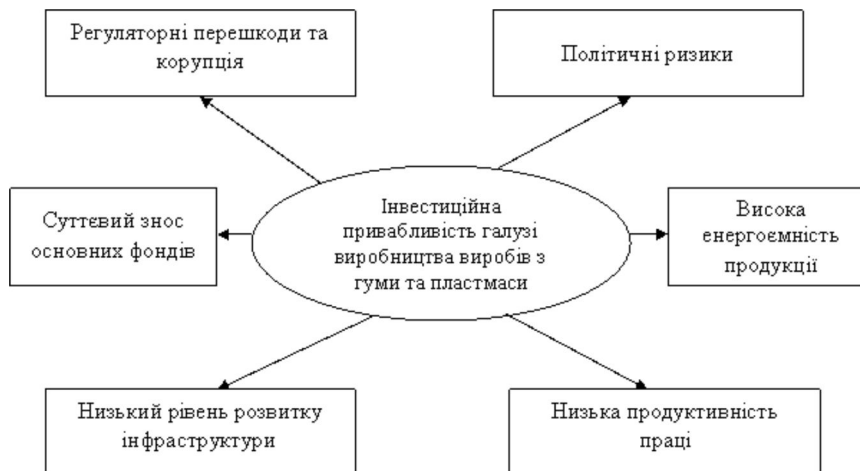

Рис. 6. Фактори, що перешкоджають розкриттю інвестиційної привабливості галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси

Фактори, що формують інвестиційну привабливість галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси наведено на рис. 7.

Рис. 7. Фактори, що формують інвестиційну привабливість галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси

Із наведених на рис. 7 факторів значну увагу слід приділити невисоким екологічним стандартам, що існують в Україні. Вся хімічна промисловість є екологічно небезпечною і багато розвинених країн розміщують і розвивають виробництво хімічних товарів в країнах, що розвиваються. Саме з таких позицій Україна є привабливою для іноземних інвесторів. На її території знаходиться 877 хімічно небезпечних об'єктів й 287 000 об'єктів використовують у своєму виробництві сильнотоксичні речовини або їхні похідні (в 140 містах й 46 населених пунктах). Нарощування хімічного виробництва приводить до зростання кількості промислових відходів, що становлять небезпеку для навколишнього середовища й людей. Галузь виробництва виробів з гуми та пластмаси не є виключенням. Залучення іноземних інвесторів за умов, що склалися на даний момент в Україні, призведе до поглиблення важкого екологічного стану. Разом з реконструкцією й модернізацією підприємств, впровадженням передових технологій (насамперед - на основі розвитку власної хімічної науки), енергозбереженням важливим питанням є здійснення природоохоронних заходів. Завданням держави повинно стати вирішення проблеми зі збільшення та відповідного спрямування необхідних інвестиційних коштів у галузь гумових та пластмасових виробів з орієнтацією на ринковий попит та врахуванням соціально-екологічних потреб країни.

Висновки. Загалом у світі для полімерної промисловості характерні випереджальні темпи розвитку, швидке впровадження у виробництво досягнень науки й техніки, постійне відновлення асортименту продукції, що випускається. Переробка полімерної продукції в Україні на даний момент розвивається незадовільними темпами. Враховуючи незабезпеченість галузі виробництва виробів з гуми та пластмаси власною сировиною, єдиним способом імпортозаміщення останньої є розвиток виробничої бази переробників. Галузь є інвестиційно привабливою, проте державі необхідно пам'ятати як про економічний, так і соціальний розвиток країни, приділити значну увагу питанням екологічної безпеки країни за умов розвитку полімерного виробництва. Держава повинна взяти під контроль питання процесу інвестування галузі з урахуванням комерційних пріоритетів підприємств та соціально-екологічних потреб країни.

Перелік використаних джерел

1. Евтушенко Е.В. Российская нефтехимия: структурные преобразования – ключ к расширению инвестиций и развитию производства / Е.В. Евтушенко // Инновации и инвестиции. – 2005. – № 4. – С. 18-22.
2. Евтушенко Е.В. Современное состояние и тенденции развития нефтеперерабатывающей промышленности / Е.В. Евтушенко // Экономика и управление. – 2003. – № 4. – С. 15-20.
3. Брагинский О.Б. Мировая нефтехимическая промышленность / О.Б. Брагинский. – М.: Наука, 2003. – 556 с.
4. Підсумки функціонування хімічного комплексу України в 2008 році, основні тенденції та прогноз розвитку галузі на 2009 рік [Електронний ресурс] / Т. В. Ковеня // Режим доступу: http://niitehim.ck.ua/chemcomplex_2008.doc
5. Довідка «Про підсумки роботи галузей промисловості за січень-листопад 2009 року» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?jsessionid=375E5E8D427DA2BA1519210AADCCBFF4?art_id=74636&cat_id=36479
6. Довідка «Про підсумки роботи галузей промисловості за січень-квітень 2010 року» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76792&cat_id=71272

Стаття надійшла до редакції 07.07.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"